

Выводы. В целом можно сделать вывод о том, что косточковые плоды, особенно абрикосы, персики и сливы являются хорошим источником пектиновых веществ и из-за лучших биологических свойств делает его незаменимым и желанным

ингредиентом, не только при производстве сахаристых кондитерских изделий, но и в других пищевых продуктах функционального назначения.

Рузибой НОРМАХМАТОВ, д.т.н., профессор, Самаркандский институт экономики и сервиса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ермаков А.И. и др. Методы биохимического исследования растений. Л.: Агропромиздат, Ленинградское отделение, 1987, 430 с.
2. Ольховатов Е.А. Исследование свойства пектиновых веществ и разработка технологий получения пектина и пектино-продуктов из покровных тканей различных плодов с применением биотехнологической модификации (обзор). Молодой ученый, 2015, с. 93-95.
3. Кухин М.Ю., Николаев А.Т. Применение пектина для создания продуктов здорового питания. Ж. Молочная промышленность, 2016, №3, 67-68.
4. Ширяева О.Ю., Карнаухова И.В. Содержание пектиновых веществ в растительных объектах. Известия Оренбургского государственного аграрного университета, 2017, №2(64).
5. Крац Р. Строение, функциональные свойства и производства пектина. Ж. Пищевая промышленность, 1993, №1, с. 31-32.
6. Дадашев М.Н. и др. Перспективы производства и применения пектиновых веществ. // Ж. Хранение и переработка сельхозсырья, 2000, №9, с. 46-51.
7. Убеева С.Г., Слесарь Л.Н., Луковникова Г.А. Сорбиновая кислота в качестве консерванта плодов сливы. Ж. Садоводство и виноградарство, 1991, №10, с.3-32.
8. Фельдман А.А. Факторы повышения качества свежих консервированных плодов и овощей. М.: Пищевая промышленность, 1979, 168 с.

UO'T: 619:616.993.192.615.22/28

TADQIQOT

SIGIRLARDA HOMILA YO'LDOSHINING USHLANIB QOLISHINI DAVOLASHDA ROOTIKAN VA IXGLYUKOVIT-VET PREPARATINING SAMARASI

Annotatsiya. Maqolada sigirlar tuqqandan keyingi yo'ldosh ushlamib qolishini davolashda "Rootikan" preparati 100 kg tirik og'irligiga 1 litr, "Ixglyukovit-vet" preparati 50 ml miqdorida bachadon ichiga qo'llanilgandagi samarasi o'rganilgan.

Kali so'zlar: sigir, bachadon subinvolyusiyasi, yo'ldosh, atoniya, gipotoniya va rootikan, ixglyukovit-vet, preparat.

Аннотация. В статье изучена эффективность внутритрубногo применения препарата «Ротикан» в количестве 1 л на 100 кг живой массы и препарата «Ихглюковит-вет» в количестве 50 мл при лечении плацентарной инфекции, отделение коров после отела.

Ключевые слова: корова, субинволюция матки, плацента, атония, гипотония и ротикан, ихглюковит-вет, препарат.

Abstract. The article studied the effectiveness of intrauterine use of the drug "Rootican" in the amount of 1 liter per 100 kg of live weight and the drug "Ixglukovit-vet" in the amount of 50 ml in the treatment of placental infection, separation of cows after calving.

Keywords: cow, uterine subinvolution, placenta, atony, hypotension and rotican, ixglukovit-vet, drug.

Kirish. Oxirgi 5-6 yillik ilmiy-tadqiqotlar va kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, sut-tovar fermalarida sigir va qochirish yoshidagi tanalarning sonlari tobora ko'payishi bilan ularning mahsuldorlik ko'rsatgichlari keskin pasayib ketmoqda. Ko'pgina xo'jaliklarda

sigirlar tuqqandan keyin tez kuyga kelmasligi 4-5 oy va undan ham ko'proq qisir qoladi.

Bularning asosiy sabablari oziqa ratsionini tarkibida mikroelementlar (marganes, rux, mis, yod, temirvahok.), vitaminlar (A, D, Y va boshq.)

yetishmasligi, sigirlarning bir joyda yayratmasdan boqilishi vahokazolar. Tuqqandan keyin homila yo'ldoshining ushlanib qolishiga, jinsiy a'zolar gipofunksiyasiga, atoniya, gipotoniya va bachadon subinvolyusiya kasalliklari bilan kasallanishiga olib keladi. Ko'pincha bachadon va boshqa organlar yallig'lanadi, vaqtda samarali usullar bilan davolanmasa surunkali shaklga o'tib, tuxumdonlarning faoliyati (funksiyasini) buzilishi bilan birgalikda pushtsizlik davrini cho'zilishiga olib keladi. Homila yo'ldoshining ushlanib qolishi sigirlarda nafaqat akusher-ginekologik kasalliklari ichida asosiy o'rinlardan biri, umumiy yuqumsiz kasalliklar orasida ham yuqori o'rinlarda turadi. Sigirlarning umumiy akusher-ginekologik kasalliklarining 10-23 % va undan yuqorisini homila yo'ldoshining ushlanib qolishi tashkil etadi.

B.F.Murtazinning ilmiy tadqiqot (2008, 2009, 2013) ma'lumotlariga ko'ra 100 bosh tuqqan sigirga o'rtacha 13-15 boshida homila yo'ldoshini ushlanishi kuzatiladi. Brusellyoz kasalligiga nosog'lom bo'lgan xo'jaliklarda yo'ldosh ushlanib qolishi tug'ish jarayoni normada kechgan sigirlarda 16-21 foizdan 60-70 foizgacha, xomila aborti kuzatilgan sigirlarda esa 95-100 foiz yo'ldosh ushlanib qolishi kuzatiladi.

B.M.Eshbo'riev (2013, 2021) Homila yo'ldoshini ushlanib qolishi sigirlarda nafaqat tuqqandan keyingi akusher-ginekologik kasalliklarni keltirib chiqaradi, bundan tashqari hayvonni mahsuldorligini pasaytiradi, vaqtinchalik yoki bo'lmasa umuman qisir qolishiga va yuqori mahsuldor qoramolni yaroqsiz bo'lishiga hamda oxir-oqibat sepsisga aylanib hayvonni o'limiga sabab bo'ladi. Bachadonda ushlanib qolgan homila yo'ldoshni operativ (qo'l bilan) usulda ajratib olishda bachadonga mikroorganizmlar tushishi ko'payadi, uning asorati sifatida endometritlar, bachadon subinvolyusiyasi va bepustlik kuzatilishi mumkin. Shuning uchun ushlanib qolgan xomila yo'ldoshini ajratishda konservativ usullardan foydalaniladi, bu usullar samara bermaganda homila yo'ldoshni qo'l bilan operativ yo'l bilan ajratib olinadi. Hayvonlarda homila yo'ldoshni ushlanib qolishini davolashda ikkita konservativ va operativ usullar mavjud. Konservativ davolash usuli hayvon tuqqanidan so'ng 6 soat o'tgandan keyin boshlanadi, bunda bachadon muskullarini qisqarishini kuchaytiruvchi preparatlar qo'llash natijasida homila yo'ldoshini o'z holicha ajralishini ta'minlaydi.

Homila yo'ldoshini ushlanib qolishini oldini olishda va davolashda har xil preparatlar va shu jumladan neyro-gormonal preparatlar (prozerin,

progisteron, sinestrol va boshqalar) qo'llaniladi, lekin ular har doim ham kutiladigan natijalarni bermaydi, chunki kerakli makro va mikroelementlar yetishmasa sigirlarning organizmida modda almashinuvi buziladi va har xil ayniqsa jinsiy a'zolarining faoliyatlari keskin pasayib ketishi yoki umuman buzilib ketishiga olib keladi. Akusher-ginekologik kasalliklari ko'pincha sigirlarning homila yo'ldoshi ushlanib qolishiga bog'liq. Shuning uchun ham bu kasallikka jiddiy e'tibor qilinadi.

Sigirlarning homila yo'ldoshining ushlanib qolishini davolash va oldini olish bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlari Samarqand viloyati Samarqand tumani va Qashqadaryo viloyati Chiroqchi tumanlaridagi chorvachilik fermer xo'jaliklarida tajribalar olib borildi.

Bachadon shilliq qavati faoliyatini faollashtiruvchi patogenetik vosita sifatida "Rootikan" va "Ilglyukovit-vet" preparatlarini yo'ldoshni ushlanib qolishini davolovchi samarasi uch kundavomida sinab o'rganildi. 1-tajriba guruhida bo'lgan sigirlarga "Rootikan" preparati qo'llanilgandan so'ng 1-kunida 2 bosh sigirni, 2-kunida 2 boshsigirni va uchunchi kunida 1 bosh sigirda yo'ldoshi o'zi tushgan bo'lsa, 2-tajriba guruhidagi sigirlarga "Ilglyukovit-vet" preparati qo'llanilgandan so'ng 1-kunida 2 bosh sigirni, 2-kunida 1 bosh sigirni va uchunchi kunida 1 bosh sigirda yo'ldoshi o'zi tushdi va to'rtinchi kuni 1 bosh sigirning yo'ldoshi operativ (qo'l bilan) ajratib olingan bo'lsa 3-nazoratda bo'lgan sigirlarda 2-kunida 3 bosh sigirni yo'ldoshi tushgan bo'lsa, 4-kuni 2 bosh sigirning yo'ldoshi operativ (qo'l bilan) olib tashlandi.

Tadqiqotlar jarayonida 1-tajriba guruhida bo'lgan sigirlarda "Rootikan" preparati qo'llanilgan yo'ldoshi ushlanib qolgan sigirlarda preparat 4 marta qo'llanilganda barcha sigirlarda yo'ldosh 3-kunida tushganligi 100% samara bergan bo'lsa, 2-tajriba guruhidagi sigirlarga "Ilglyukovit-vet" preparati qo'llanilganda 3-kun davomida 4 bosh (80%) sigirlarda yo'ldoshni o'zi ajralib tushganligi va 1 bosh (20%) sigirning yo'ldoshi operativ (qo'l bilan) ajratib olindi. Nazorat guruhida bo'lgan sigirlarda 60,0% samara berganligi tajribalarda aniqlandi.

Yo'ldoshi ushlanib qolgan sigirlarga yo'ldoshini tabiiy tushishini ta'minlashda qo'llanilgan "Rootikan" va "Ilglyukovit-vet" preparatlari yo'ldoshni tushirish bilan birgalikda bachadon involyusiyasini tezlashtiradi, servis davrini qisqartiradi va kuyga kelib otilanish darajasini oshirishini kuzatdik.

Laboratoriyada tayyorlangan "Rootikan" va "Ilglyukovit-vet" preparatlari sigirlar bachadoniga

**Sigirlarda yo'ldosh ushlanib qolishini davolashda
"Rootikan", "Ixglyukovit-vet" va "Yodopen" preparatlarini samarasi**

Guruhlar	Sigirlar bosh soni va qo'llanilgan dorilar nomi, miqdori	Davolash samaradorligi						
		Davolash muddati, kun	Yo'ldoshi tushdi		Urug'lantirildi		Otalandi	
			soni	%	soni	%	soni	%
I tajriba	5 bosh "Rootikan" 100 kg/t.o. 1 litr bachadon ichiga	3	5	100	5	100	4	80,0
II tajriba	5 bosh "Ixglyukovit-vet" preparati 50 ml bachadon ichiga	3	4	80,0	5	100	4	80,0
II nazorat	5 bosh "Yodopen" preparati 1 dona tabletkacha bachadon ichiga	3	3	60,0	3	60	3	60,0

tushgandan so'ng bachadon shilliq qavati faoliyatini faollashtiradi ya'ni u yirdagi fermentasiya jarayonini kuchaytiradi, kislota-ishqor muozanati saqlab, bachadon shilliq qavatidan zaxarli moddalarni so'rishini susaytiradi, katilidonlarni shishishini oldini oladi, yallig'langan to'qimalarni tiklanishida va mikro-organizmlarni rivojlanishini oldini olishda hamda shilliq qavatdagi suyuqlik ishlab chiqaruvchi bezlarga ijobiy ta'sir qilib, apokrin va golokrin fermentasiya jarayonini kuchaytirishda yuqori samara beradi.

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida, sigirlardagi tuqqandan keyingi yo'ldosh ushlanib qolishini davolashda umumiy davolash usuliga qo'shimcha "Rootikan" va "Ixglyukovit-vet" preparatlarini bachadon ichiga yuborib davolash yuqori samara berishi tajribada isbotlandi.

Xulosa: Tajribadan ma'lumki tuqqandan so'ng "Rootikan" preparatini uch kun davomida 100 kg tirik og'irligiga 1 litr miqdorida bachadon ichiga yuboril-

ganda yo'ldoshni o'zi ajralib tushganligi (100 %) va servis davrining qisqa bo'lishi va 4 bosh sigirlar otalangani (80 %), "Ixglyukovit-vet" preparatini uch kun davomida 50 ml dan bachadon ichiga yuborilganda 4 bosh sigirlarda yo'ldoshni o'zi ajralib tushganligi va 1 bosh sigirda yo'ldosh qo'l bilan ajratib olingan bo'lsada, servis davri qisqa bo'lib, 4 bosh (80 %) sigirlar otalandi. Nazorat guruhida esa 2 bosh sigirda homila yo'ldoshini ushlanishi kuzatilib, faqat 3 bosh sigir ya'ni otalandi va 2 bosh sigir qisqir qoldi. Yuqoridagilarni inobatga olib sigirlarning tug'ishdan keyingi homila yo'ldoshi ushlanib qolishini davolash va tuqqanidan keyin kuyga kelishi kunlarini qisqartirishda, "Rootikan" va "Ixglyukovit-vet" preparatlarini tuqqanidan so'ng bachadon ichiga yuborib qo'llanilganda ijobiy natijalar olindi.

Jamshid OCHILOV, kichik ilmiy xodim,
Otamurod KULDASHEV, v.f.d., katta ilmiy xodim,
Veterinariya ilmiy-tadqiqot instituti.

ADABIYOTLAR

1. J.N.Ochilov, O.U.Kuldashv. Pregnancy in cows effectiveness of fertadine in preventing stay. International Conference on Adaptive Learning Technologies.
2. J.N.Ochilov, O.U.Kuldashv. Pregnancy in cowsthe effectiveness of the gonadin drug in preventingstay. International Conference on Adaptive Learning Technologies.
3. J.N.Ochilov, O.U.Kuldashv. Prevention of place retention in cows. International Conference on Adaptive Learning Technologies.
4. O.U.Kuldashv Sigirlarda akusher-ginekologik kasalliklarini davolashning samarali usullari. Sam QXI. Qishloq xo'jaligini rivojlantirishdagi ustuvor yo'nalishlar va ularning yechimlari. 26-27 aprel 1-qism. 2011 y.
5. O.U.Kuldashv, M.T.Isaev, va bosh. Sigirlarendometritkasalliginioldiniolishvadavolashbo'yichatavsiyalar. Samarqand 2020 yil.
6. B.M.Eshburiev, S.B.Eshburiev Sutdan chiqarilgan bo'g'oz sigirlarda mikroelementozlarning sabablari, patogenezi va guruxli profilaktikasi // Zooveterinariya. - Toshkent, 2013. - № 5. b. 24-25.
7. Б.М.Эшбуриев, С.Б.ЭшбуриевПрофилактика микроэлементозовукоровв фермерских хозяйствахУзбекистана // "Вестник ветеринарии". Российская Федерация. 2013. № 3. С. 68-70.
8. Б.Ф.МуртазинЭкологическиепроблемысимптоматическогобесплодиякрупного рогатого скота.//

Тошкент. - Ж. Зооветеринария. 2008. - № 10. - Б. -32.

9. B.F.Murtazinvabosh. Sigirlarning jinsiy faoliyatini tabiiy vositavau sullar bilan tiklab kuchaytirish. Toshkent. J. Zooveterinariya. 2013 №11. 20-25 b.

10. B.F.Murtazin Endometritni bartaraf etish yo'llari. Toshkent. J. Zooveterinariya. 2008. № 4. 25-27 b.

11. B.F.Murtazin Sigir va g'ujolarda uchraydigan endometrit kasalliklari. Toshkent. - J. Zooveterinariya. 2008. № 6. 29-31 b.

UO'T: 619:616.993.192.615.22/28

TADQIQOT

ZAMONAVIY SUG'ORISH TIZIMIDAGI FILTRLARGA QO'YILADIGAN TALAB

Annotatsiya. Bugungi kunda rivojlangan davlatlarda zamonaviy sug'orish usullardan keng miqyosda foydalanilmoqda. Lekin sug'orish suvining tozalik darajasi har bir joyda turlichadir. Suvni ekilgan maydondagi ekinga tug'ri va sifatli yetib borishi uchun sug'orish tizimidagi filtrlarning o'rni beqiyosdir. Shuni inobatga olib, hududning ta'biy xo'jalik sharoiti, mavjud suv resurslari, suvning mineralizatsiyasi juda muhimligi ekilgan ekinning biologik xususiyatlaridan kelib chiqib, suvni qanday tartibda berilishi, suvning loyqalik darajasi, to'zichlikli shlanglardan tomayotgan tomchilar tarkibidan turli xil loyqaliklar, axlatlar, ma'lum kattalikdagi jismlar o'tib bormasligi uchun filtrlardan foydalaniladi. Suvdan samarali foydalanishga oid tahlillar, dala sharoitida tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, muammolarni yechish bo'yicha tahlillar, ortiqcha resurslarni yo'qotilishi, sug'orish tartibini ishlab chiqishda iqlimning o'rni bugungi kunning asosiy vazifasidir.

Kalit so'zlar: sug'orish, felt, loyqalik, tahlil, tizim, kattaliklar, mekron, o'lchov.

Аннотация. Сегодня современные методы орошения широко используются в развитых странах. Но уровень чистоты наливной воды везде разный, роль фильтров в оросительной системе бесподобна для того, чтобы вода правильно и качественно доходила до культур на посевной площади. Принимая во внимание природно-хозяйственные условия региона, имеющиеся водные ресурсы, значение минерализации воды, исходя из биологических особенностей посаженной культуры, способа подачи воды, степени мутности воды, различных мутностей от состава капли, каплющие из капельных шлангов, мусор, известные фильтры используются для предотвращения прохождения крупных предметов. Анализ эффективного использования воды, повышения эффективности использования природных ресурсов в полевых условиях, анализ решения проблем, потерь избыточных ресурсов, роли климата в разработке ирригационных процедур являются основными задачами сегодняшнего дня.

Ключевые слова: орошение, войлок, мутность, анализ, система, количества, микрон, измерение.

Abstract. Today, modern irrigation methods are widely used in developed countries. But the level of purity of irrigation water is different in every place, the role of filters in the irrigation system is incomparable in order for the water to reach the crops in the planted area correctly and in good quality. Taking into account the natural economic conditions of the region, the available water resources, the importance of water mineralization, based on the biological characteristics of the planted crop, how to give water, the degree of turbidity of water, various turbidities from the composition of drops dripping from drip hoses, garbage, known filters are used to prevent large objects from passing through. Analyses of effective use of water, increasing the efficiency of natural resource use in field conditions, analysis of solving problems, loss of excess resources, the role of climate in the development of irrigation procedures are the main tasks of today.

Keywords: irrigation, felt, turbidity, analysis, system, quantities, micron, measurement.

Kirish. Qishloq xo'jalik ekinlarini sug'orish uchun turli xildagi sug'orish tizimlaridan foydalanilmoqda.

Qishloq xo'jalik ekinlarining sug'orish tartiblari iqlim zonalarini, tuproq sharoitlari, sizot suvlar chuqurligi va